№ 242. Київ. Неділя, 28 октября 1907 р. Ціна окремого № 4 коп. № 242.

РАДА

газета політична, економична і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ

Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
У Київі, Велика Підвальна вул., д. № 6,
біля Золотих воріт.

ТЕЛЕФОН № 1458.

Умови передплати на рік 1907:

З приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 мѣс, 65 к, окрем № 4 коп.

За границею: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 коп., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші статі, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними

Умови друковання оповісток:

За рядок попереду тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 2 рядки 10 коп. за раз.

Театр Т-ва Грамотности. Трупа укр. арт. під орудою Миколи Садовського.

Сьогодня, 27-го окт. виставлено буде. „Шельменко деньщик", ком. у 4 д. Увечері „Лимерівна", др. у 5 д.
Виконають ролі: „Наталі"—М. Заньковецька. „Шельменко"—М. Садовський. Бер. участь вся трупа.
Початок вистави о 1 год, увечері о 8 год.
Капельмейстер Густав Елінек. Одповідальний режісер М. Садовський.

Театр „СОЛОВЦОВ". Дірекція І. Е Дуван-Торцова.

Готуються до вистави: Шелом Аш: „Грѣхъ" Баронеса Радошевська: „Пляска семи покрывалъ" (по Оскару Уайльду).
Н. Рітнер: „Объ одномъ шутѣ".

„ТЕАТР СОЛОВЦОВ", Сезон 1907—1908. Дирекція І. Є. Дуван-Торцова.

Сьогодня, 28-го вранці сц.-лекц.; лект. І. М. Стешенко тема: „КРАСОТА ВЪ ПРАВДѢ", „РЕВИЗОРЪ", ком. у 5 д. Початок о 12½ г. у день. У вечері „ЭЛЕКТРА", траг. у 2 д. Гофманстала; „ПЫЛКАЯ СТРАСТЬ", ком. у 3 д. Білети, які взято на п. „ЭЛЕКТРА" і „ПЫЛКАЯ СТРАСТЬ" на 26-то, дійсні на 28-ме. 29-го вдруге вистава юбілея з пр. 55-ти літ. діяльности Толстого: „ВЛАСТЬ ТЬМЫ", др. у 5 д. В. А. Чаговец прочитає лекц. „СУЩНОСТЬ МІРОВОЗЗРѢНІЯ ТОЛСТОГО ПО ДРАМѢ: „ВЛАСТЬ ТЬМЫ". 30-го 10-ти літ. юбіл. сцен. діяльн. і сенсефіс Я. Орлова-Чужбиніна: „УРІЕЛЬ АКОСТА", траг у 5 д. 31-го „КАРЬЕРА НАБЛОЦКАГО", ком. у 4 д. 2-го нояб. „БОГЪ МЕСТИ" і „ГРѢХЪ" Ш. Аш. Готується до вист. „ПЫЛЬ РАЙСКАГО ДЕРЕВА" ком. у 3 д. Маршали. „ПЛЯСКА СЕМИ ПОКРЫВАЛЪ", др. у 1 д. Радошевської. „ОБЪ ОДНОМЪ ШУТѢ" Рітнера.

Городський театр Дирекція С. В. Брикіна.

Сьогодня, 28-го вранці по загальнопр. ціп. „ПИКОВАЯ ДАМА", Бер. уч. д-ки: До-Рібас, Нетіна, Правдіна, Скібіцька; Д.д. Орішкевич, Петров, Полунов та инш. Початок о 12½ г. у день. У вечері по звич. ціп „ДЖІОКОНДА": Бер. уч: д-ки Балановська, Білявська, Чапінська; Д.д. Мосін, Андреєв, Боссе та инш.
Початок о 7½ г. в.
У понеділок 9 спек. абон. „РУСЛАНЪ И ЛЮДМИЛА". Білети, які лишилась від абон. прод. по звич. ціп. 30-го добродійний сп. на користь бідних учнів Київської 2 і гімн.—1, „ТРАВІАТА" (1-й 2 та 4-й ак). 2, „ПАЯЦЫ". У середу 31-го у перший раз в Київі „ЦАРЬ ПЛОТНИКЪ".

ДРУКАРНЯ, ЛІТОГРАФІЯ ТА ПАЛЯТУРНЯ

І. І. ГОРБУНОВА.

У Київі, Хрещатик 38, де гостинниця Sawoj у дворі.

Приймає всяку друкарську роботу:

друкує часописи, журнали, книги, брошури, циркуляри, шлюбні і візітові картки, бланки й книги для економій, сахарень, банків та инше.

ВИГОТОВЛЮЄ КОНТОРСЬКІ КНИГИ.

КОЖНУ РОБОТУ ВИКОНУЄ ШВИДКО І ЧЕПУРНО.

У Катеринославі

можна передплачувати і купувати на роздріб газету „РАДА" в книгарнях Лозиньської і Чуюна—„Просвѣщеніе" на Проспекті.

Вийшов з друку

Календарь „ПРОСВІТИ"

на рік 1908.

Ціна 25 коп.

Склад видання в Українській книгарні у Київі, Безаківська вул., 8.

Скрипки по 2 карб. 50 коп., 3 карб., 4 карб., 5 карб., 6 карб. 8 карб., 10 карб. і дорожчі.
Смички по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі.
Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі.
Балалайки від 1 карб. 25 коп. і дорожчі.
Кларнети та Флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб. 50 к. і дорожчі.
Гармонії російс., італійс. строю однаряд. від. 1 карб., двохрядні від. 10 карб., трьохрядні від 25 карб. і дорожчі.
І всякі инші музичні струменти та все, що до них потрібно, в головному депо музичних струментів і нот

Г. І. ШИНДРЖИШЕК, у Київі, Хрещатик, № 58.

НОВА КНИЖКА:
Іван Франко.
Boa Constrictor
Повість з галицького життя.
Нове, перероблене видання, ціна 90 коп.
Склад при конторі Літературно-Наукового Вістника (Прорізна 20, кв 3) 10—3

В КНИГАРНІ
Володимира Савинського
— В ЖИТОМИРІ —
можна набути всякі нові книжки і ноти. Там же приймається передплата на всі українські видання. 10—1

Ціна газеті
„РАДА"
з доставкою і пересилкою з 1-го ноября до кінця року 1 карб. 30 к. За границю 2 карб.

Михайло Грушевський.
Про старі часи на Україні.
Коротка популярна історія України від найдавнійших часів до сього часу, з образками і картою України: (176 сторін. і 41 образок).
— Ціна 20 копійок. —
Продається у всіх українських книгарнях

Київ, 28 октября 1907 р.

Українці і третя Дума.

В особі київського посла проф. Івана Василевича Лучицького український народ має певного оборонця своїх прав. Про це свідчить вся попередня діяльність шановного професора. Правда, пройшов він у третю Думу під прапором кадетської партії, як один з видатніщих діячів її, але знаючи нашого посла, ми не помилимось, коли скажемо, що інтереси української справи йому також дорогі, як і кожному свідомому українцеві.

Солідна наукова сила, свободолюбиві погляди, широка ініціятива і не аби-який організаторський талан всі ці достоінства нашого посла як раз підходять до тої ролі, яку йому прийдеться грати въ третій Думі.

Поміж послами од України, не вважаючи на те, що майже всі вони пройшли в Думу під прапором правих, єсть все ж таки де-кілька людей цілком порядних, поступових, з стіхійними українськими сімпатіями.

Можна сподіватись, що придивившись краще до бюрократичних наших порядків, познайомившись ближче з домаганнями українських партій, ці посли згодом переймуться національною свідомістю і будуть щирими оборонцями українських інтересів. На це треба звернути пильну увагу тим нашим свідомим землякам, що можуть мати вплив на теперішніх послів з нашого краю.

Видання думської української газети було б теж дуже бажане й корисне діло. Правда, інтерес до теперішньої Думи серед нашого селянства значно зменшився: замісць свого брата мужиків там тепер засідатимуть, як кажуть наші селяне, здебільшого пани та панські прибічники, але все ж таки, коли б газета велася так уміло, як „Рідна Справа", то вона мала б серед нашого народа великий успіх і робила б своє діло.

Таким чином розвивання національної свідомости серед послів в України, організація їх, справа з думською газетою—ось ті завдання, що стоять зараз перед свідомими українцями і вимагають од них пильної праці.

Питання часу.

IV.

Але книжка, газета і взагалі продукти письменства—це не останній спосіб тієї культурної роботи, до якої час і нагла потреба закликають нас як найенергічніше взятись. Це тільки перший і, може, найзручнійший спосіб для освідомлювання мас, та повинні й инші бути, і вони безперечно єсть,—дотого ж випробовані з досвіду тих часів, коли взагалі важко було знайти якусь безборонну стежечку навіть для культурної роботи і навіть особам, до дна душі своєї легальним. „Зась", хоча б він і на стоокого Аргуса повернувся, не зможе всіх шляхів перекопати й засипати тернами, як не зміг цього зробити й за попередніх далеко темніших часів.

І от серед шляхів тих один з перших—це народня школа. Знаючи, яку величезну вагу, наперекір усьому, вона таки має в освідомлюванні народніх мас, треба на неї найпильнішу увагу звернути і самим дбати, й серед народу популярізувати думку про її націоналізацію й таку реформу, через яку школа зробилась би джерелом справжньої науки, а не „страннымъ мѣстомъ", як казав Ушинський, та огнищем патріотично-обруситель-ного задурювання й запоморочення. Приватна ініціятива може виявитися в цій сфері не тільки впливом на шкільне життя взагалі, а й реальною роботою. Можна, напр., заводити приватні школи, де й вести науку українською мовою, звертаючи разом і пильніщу увагу на ті дісціпліни, що стосуються до українства. Вага таких шкіл буде в тому, що вони проб'ють мури, які загорожують од нас шкільне життя, привчать і громадянство, і народ, друзів і ворогів до тієї думки, що українська школа цілком можлива, що це єдино нормальна школа для нашого народу. Опріч того, як будуть хоч приватні школи українські, то одно вже це дасть новий комплет потрібних для науки книжок та підручників, які безперечно знадобляться для нової школи на Україні, як слушний час прийде. А що він прийде—про те можна бути спокійним.

Щоб не вертатись більш до шкільного питання, скажу тут, що посереднім способом до націоналізації школи взагалі може бути українська наука по вищих та середніх школах. Вона роздмуховатиме цікавість до українства, збільшуватиме українську інтелігенцію, а тим самим і кадри робітників, що можуть прикладати свою силу, енергію і знання до праці серед народа. Тим-то неможна не вітати тих перших ступнів, що вже на цьому полі зроблено, але разом з тим треба подбати, щоб на перших ступінях справа не спинилась, а йшла далі, здобуваючи українству нові й нові позиції. Що це справа не безнадійна, виразно показують здобутки останнього року. Очевидно, сьогорішні виклади з українознавства по університетах були тільки відгуком на торішню досить широку агітацію про це серед українського громадянства і, значить, єсть надія, що й нові заходи матимуть певні результати.

Так само велику вагу для роботи серед народу можуть мати й инші інституції, як що їх повернути належним боком,—усі ті громадські й товариські крамниці, позичкові товариства, професіональні та инші спілки. Вони привчають селянство до організації, до громадської дісціпліни, до того, що людина починає—вперше може на віку—мізкувати над питаннями і справами не вузько-особистими, а колективними. Громадська струпа, що за старих часів на Україні бренїла була голосно і виразно, через урядову політику дріб'язкового опекунства дуже занепала тепер і ледве-ледве чутно її за голосом егоістичних обрахунків. Інституції, яких мету одразу бачили би і розумів селянин, дуже допомогли б ізнову підняти громадський дух в йому і вивести його за межу дрібних особистих інтересів. Це ми бачимо й тепер на фактах із життя: де в селі єсть громадська крамниця, або позичкове товариство, там взагалі громадське життя тече жвавіше і рух виявляє більш свідомости, вдумливости і ширшого розмаху. Організація на економичному полі провадила й до організованих учинків на полі боротьби за свої інтереси, та й сами інтереси розуміла організована людність ширше й глибше. Такі організації раз-у-раз роблятьcя на селі культурними центрами, до яких горнуться всі свідоміші елементи, звідки часом на цілу округу росходиться нова ідея, куди лекший доступ має путяща книжка й газета. Це робиться само собою і через це не багато заходів треба на те, щоб повернути згадані товариства їх користним боком.

Надто велику й визначну ролю в культурній роботі серед мас могли б грати наші „Просвіти"—ці природні зародки організацій, просто таки призначених на культурну роботу. Зайва річ тут говорити про західно-европейські інституції, аналогичні нашим „Просвітам", бо діяльність їх стоять в инших обставинах; не треба так само і про те нагадувати, що „Просвіти" під нашим хмарним небом не можуть бути зразком працьовитости. Багато з них або зовсім ніякої ще праці не виявили, або виявили такою невеликою мірою, що дуже мало відповідає їхнім завданням. Причин тому чимало, і навіть таких, що від нашої доброї волі та хотіння й не залежать. Але в тому, що просвітянська робота йде мляво, дуже ба ато винні й ми, широке громадянство, що занадто формально ставимось до цих сімпатичних організацій і занадто мало рук докладаємо до того, щоб зробити їх центрами культурної роботи, як би це годилось. Дати чеську вкладку, піти раз або двічі на рік на збори—цим очевидно не вичерпується то, чого „Просвіти" од нас, широкого громадянства, могли б вимагати, а проте навіть цим ми далеко не всі і не завжде грішимо. Навіть на вкладку... не те, що скупимось—ні, а так якось... не випадає заплатити; навіть на збори иноді „нема часу" прийти, хоч критикувати, і досить гостро, ми вміємо. А тим часом форма наших „Просвіт" безперечно дуже зручна для широкої культурної роботи серед народніх мас. Адміністрація тепер до „Просвіти" вороже ставиться і „въ самомъ корнѣ пресѣкаетъ" їхню роботу, але це не може нас виправдувати в тому, що ми занадто мало використовуємо цю форму організацій. Одно те, що адміністративні заборони не вічні ж, а друге—енергія та упертість пробивають і адміністративні греблі та гатки і таки дістаються туди, куди треба. Тим-то, знов кажу, не треба нехтувати наших „Просвіт", а навпаки, слід використати їх усіма сторонами; треба не тільки заводити їх по всіх місцях, де зараз їх нема, але й подбати, щоб оживити роботу їхню й повернути її цілком на користь народніх мас. Треба памятати, що коли „Просвіти" будуть мало продуктивними, то відповідальність за це лаже цілком і усією своєю вагою на наші ж плечі, а памятаючи це, не вихвачуватися з осудом скалки в чужому оці, поки з свого не виймемо колоди інертности й байдужости. Але напевне можна сказати, що коли здихаємось тієї колоди, то й скалки по „Просвітах" сама собою пропаде і робота їхня не піде марно.

Отак сами собою позначуються ті шляхи, з яких треба в першу, мовляв, голову, скористуватись для культурної роботи серед народу. Певна річ, форми організації тієї роботи згаданими не вичерпуються, але коли тільки й вони в надежних руках опиняться і будуть як слід використані, то й багато ще нових вони одкриють для обопільних зносин між працьовниками та масами; вони стануть за ті жалоби, якими свідомість переливатиметься до народу й виховуватиме його культурно і національно-політично. Не треба ж забувати, що хто починає культурну роботу на українському грунті, тому зараз же, на першій порі, доведеться спіткати такі обставини, що відразу поставлять справу на широкий грунт громадсько-політичної роботи. Це залежить од самого характера нашої національної справи. Візьмемо, напр., людину, що почала б ширити українську газету чи книжку. Не торкаючись навіть їх змісту і зовсім поки що від його незалежно, сама форма—отой досить незвичайний факт,—що писано їх запедбаною, „мужицькою" мовою, безперечно повинен викликати—і, як знаємо з практики, таки справді й викликає—цілу низку запитаннів. Відповідаючи на їх, ми одразу ввійдемо в саму гущу сучасного життя і живим прикладом покажемо де-які такі його сторони, що були досі тайною для широких мас. Навіщо українською мовою пишуть, чому раніше цього не робили, дочого воно йдеться і т. и.—ось які питання конче навіває українська книжка самою вже своєю формою. І в розмові з приводу їх, видима річ, доведеться торкнутися й історії нашої, дальшої і ближчої, і сучасного становища українства і його завдаинів та виглядів у майбутньому. Доведеться не тільки близько підходити, але й докладно вдаватися в громадсько-політичні справи, бо доля або, краще сказавши, оті добрі люде, що й за ворогів надолужать—звязали нашу національно-культурну справу з загальною долею народу і зробили її справою громадсько-політичною. Українство тим саме й добре для культурної роботи, що через свій демократичний дух і форму одразу може знайти ту мову, на якій не так-то вже важко буває зговоритися з народом.

(Кінець буде).

Сергій Єфремов.

Еволюція великоруської свідомости і „великорусская національная партія".

Кінець 1907 або початок 1908 років повинний стати епохою, від котрого почнеться нова історія життя великоруського народу.

Симтоми еволюції, котру переживає тепер цей народ, дуже яскраві і проминути їх, не вказавши на них громадянству, значило б не зрозуміти ходу історії.

Усякі «союзы русскаго народа», «союзы истинно русскихъ», усякі «содружества», «братства» і инші організації «русскаго» народу не можна вважати тілько за притулки погромників, хуліганів і инш. злочинців. Правда, до останніх часів вони уявляли з себе тілько «союзы» злочинців і на віщі часи покрили свої прапори плямою братньої крови, але ми повинні глянути трошки далі, глянути за ці крикливі плакати, що скрізь нам мулять очі: „за вѣру, царя и отечество", „православіе, самодержавіе и народность", „дол й жидовъ", „Русь идетъ" і инш., за ріжноманітні прапори, за „мендалики", „значки", жовті сорочки, за „истинно-русскія потребительскія товарищества", „ист.-русск. хлѣбные магазины", „истинно-русскіе капиталы", за всіх цих к-медіантщиків—Дубровіних, Пуришкевичів, Крушеванів, Шостих, Савенок, Храпалів, Гнезушевих та инш., треба глянути далі, щоб зрозуміти ту еволюцію,

що почалась у великоруській нації за останні роки (сюди треба додати і „тоже малороссовъ“, котрі по своєму політичному розвиткові стоять поки що на первісній стадії і підтримують „русскіе интересы“).

Останні роки у житті великої держави показали, що далеко не все „обстоитъ благополучно“ у житті окремих частин цього великого конгломерату „племенъ и нарѣчій“. І коли раніш усе мовчало, „бо благоденствовало“, то тепер пекучі потреби кожної національної частини стали відомі усьому світові. Страждає ввесь руський народ—про це голосно балакають тепер усі, розуміючи по старому звичаю під руським народом і великоруса, і вкраїнця, і поляка, і єврея, і вірмена, але у всякого своє горе. І в той час, як так званий руський народ і поляки і вкраїнці, і євреї і инші инородці з'єднались у окремі національні громади, кола, спілки і инш., в той час як у Думах вони могли окрім широких загально-державних інтересів виставити на своїх прапорах інтереси вужчі, інтереси національні, місцеві,—справжній руський народ (великоруси) як нація, залишився без національної програми.

В той час, як навруги розлягалось: „поляки требуютъ, украінці требуютъ, евреі требуютъ“, руський народ побачив, що його хотять розтягти на клапті, бо він вважав себе господарем і у Польщі, і на Вкраїні, і у Вірменії, і скрізь „по окраинамъ россійской державы“.

Автономія Польщі, автономія Вкраїни? Як то можна?

Наша „исконная русская окраина“, земля „добытая кровью нашихъ славныхъ“ і инш...

Руський народ побачив, що инородці захищають свої окремі права, добиваються собі нових прав, і з волею його, руського народу, рахуватись не хотять зовсім; скрізь тілько й чути, що про Польщу, Вкраїну, а про Росію—нічого.

І в той час не тілько простий народ (селяне, крамарі, міщане і инш. темні маси), але й більш інтелігентні верстви громадянства, більш навіть свідомі, налякались небезпекою від инородців: перед ними виникла в той час своя національність і свої національні інтереси.

Процес цей почався задовго до Дум, але Думи яскраво показали руському народові велику силу з'організованости инородців, формулювали йому його чисто національні потреби і показали шлях, яким йому треба тепер йти.

Усякі „союзы“ та инш. „истинно-русск.“ організації, котрі виникли перед Думами, зпочатку, може, й були твором бюрократії, яка тоді хваталась за бритву—а в дійсности являлись першим кроком в розвитку національного руського почуття. Ми знаємо добре, що не тілько погромники і хулігани, але й люде порядні йшли до „союза“, поки не довідались ближче, що там діється; вони шукали там притулку від инородческої небезпеки, котра загрожувала, як здавалося їм, руським інтересам. Хто памятає часи „свобод“, той знає, чого тілько не клепали на инородців і чому вірили не тілько темні маси, але й більш свідомі люде; як думали тоді хоча б про автономію.. Ніхто серйозно не буде рахувати всякі „союзы русск. народа“ і инш. за партію в справжнім розумінню цього слова, ніхто не скаже, що „тактика“ їх—тактика серйозної політичної партії, що такі „партії“ можуть істнувати довго та ще й у правовій державі, але ніхто не скаже й того, що всі „союзы“ не були початком організацій для обстоювання руських інтересів у боротьбі з инородцями (коли дивитись з боку національного), а за одним вже заходом, і з інтелігентськими „примхами“ (коли дивитись з боку несвідомости темних мас, наляканих повинною справи). Сама історія руського народу і сумежного життя його з инородцями висуває на арену дальшої історії істнування такої партії, партії чисто великоруської—національної, її висуває потреба хоч трохи розмежуватись, розібратись, де моє, а де—не моє.

Бо вже навіть і сліпому політикові стало видно, що інтереси їх часто-густо суперечать один другому, що сидіти на шиї у другого, гнітить його і примушувать ще й любити себе за це далі неможна.

І довга історія західно європ. народів, і недавня крівава своя повинна протерти очі і зігнати з них полуду наївного оптимизму і благоденственного сумежного житія, поки не развязані пекучі національні потреби; повинна показати, що вказкою зверху не можна знищати вікові культури міліонних народів,—а раз так, то це примушує і народа хазяїна глянути на себе з боку своєї національности, подбати про свої національні інтереси і забезпечити їх від инших націй.

Перша стадія, стадія хаотична цього дбання, вже при кінці—союзи погромників віджили свой недовгий вік, від них одсахнулась навіть бюрократія; всякі руські монархичні партії, партії чисто-руських інтересів ще пробувають in statu nascendi, то з'являються, то зникають, прикметів справжньої парті, партії політичної там не видко, це поки що партії одного-двох діячів, котрі під шумок обробляють свої особисті справи, або вузько-сословні, або вузько-матеріяльні, і засоби, якими вони працюють, не мають нічого спільного з засобами справжньої партії—але це все окремі полотнища тої одежі, в котру одягнеться раніше чи пізніше великоруська-національна партія. Ці полотнища будуть ще мочить, сушить, білить, наганять на них фарби, а одежа буде пошита, і буде пошита конституційними питками, і тілько у ній вийде на арену боротьби ця партія. Чи вона буде монархична, чи яка инша, нам байдуже, для нас найбільше значіння має її національний колір, і такої партії бракувало у сем'ї національних партій.

Ми бачимо, що така партія, як конст.-демокр. (к.-д) не задовольняє велику частину громадянства національною частиною своєї програми, громадянства, згодного з другими частинами програми. Ми бачимо, що велика частина громадян одвертається від «союзів»—усі вони бажають чогось иншого і це инше дасть їм нова партія.

Останніми днями прийшла звістка, що гр. Вите і инші «великі» бюрократи мають на думці заснувати «великороссійскую національную партію». Ог і ще один захід біля зорганізування великорусів. Цей захід може, не здійниться—такий діяч, як Віте, не захоче каляти рук у якихсь там національних справах, у нього друге на думці, але факт цей значний, факт великої вартости, бо до цеї справи пристав сам А. Суворін. Старий Суворін!

Цькувавши цілий свій вік сепаратистів, під старість він догадавсь таки, що боротись з національною небезпекою треба иншим знарядям—національною зорганізованістю і свідомістю.

Нам варт зазначити ці заходи, бо вони підкреслюють нашу думку, що еволюція великоруського народу йде тим шляхом, котрим йшли й инші нації і незабаром на досі порожньому місті ми бачитимем нову партію великоруську національну.

Тільки зорганізувавшись у таку партію, народ руський не буде висіти між небом і землею, а навчившись конституційним засобам боротьби, вмішається в ту велику боротьбу, котра йде поміж націями на грунті культури і національної свідомости. І з народа—хазяїна (по офіціяльній термінології) стане, як що тільки спроможеться, primus inter pares—тай годі!

Щоголів.

З газет та журналів.

*** „Товарищъ“ перестерігає од надмірного песімізму що до третьої Думи. Хоча й численно представлена там реакція й опозіційних послів тільки меншість, все ж трудно припустити, щоб і в цій Думі не відбулося боротьби між двома прінціпами, які помиритись між собою не можуть; це „прінціп необмеженого панування бюрократії та прінціп народнього представництва“. Незадоволеність з істнуючого ладу занадто велика, щоб третя Дума, яка б там вона не була, ігнорувала його або замовчувала. Безперечно, зараз Росія переживає незвичайно тяжкий момент, але коли взяти до уваги становище, в якому вона була кілька років тому, тоді—каже „Товарищъ“,—

„Можна з вірою та бадьорістю сказати: e pur si muove! Правда, був короткий період, коли здавалось, що ми відносно легко здобудемо те, за що в инших країних боролись десятками років. Історії схотілось вимагати од нас упертости, терпіння, витревалости, сістематичних та методичних зусиллів. Ну то ж, замісць гладенького шосе, доводиться йти важким, тернистим шляхом. Але сонце волі сяє перед нами і прийде день, коли воно засяє й на нашій страдницькій країні“.

*** З приводу переговорів між українською парламентською громадою у Відні та премьером бар. Беком счинився в польській пресі великий гармидер. Щеб-то! австрійське правительство хоче вести переговори й може дати „уступки“, не порозумівшись наперед з колом і не одержавши од його ласкавого „зізволення“. Навіть демократи-людовці йшли тут спільно з польською крайньою правою, а соціяль-демократи „благоразумно“, як каже „Діло“, мовчали.

З приводу цих нових польських претензій на патронування поляків над українським народом „Діло“ пише, що проти них

„ціла наша суспільність та з нею й українська парламентарна репрезентація як найбільш рішучо та непримиримо мусить виступити. Ми мусимо привчити польську суспільність, щоб вона вибила собі з голови ілюзії про природну вищість історичного польського шляхтича над українським мужиком.

Посли мусять призвичаїти правительство та поляків із „кола“ та зпоза „кола“ польського до сього, що українські потреби мають бути заспокоювані після вимогів і розуміння самого українського народа, і виключно тільки його самого, без ласки поляків,—не як милостиня з боку польського. А тим часом, коли польська суспільність у лицемірнім обуренню підняла ся проти „односторонности“ правительственних концесій для українців, то й наша суспільность жадає від наших послів, аби переперли й здобули для руської репрезентації анальогічне до польського право призволювання й „vet-a“ на заспокоювання всяких польських національних потреб. Коли вже йде річ о „призволення“, то мусить воно бути справді „обосторонне“. Коли поляки приписують собі право про рішення о концесіях на річ українців, таке ж саме право мусимо мати ми, українці, що до поляків. Се ж буде найкраще здійснення засади „równi z równymi i wolni z wolnymi“, якою поляки так люблять пописуватися. На таких основах українці певне не відкинуть порозуміння.

Щоб одвак поляки прийшли до зрозуміння, що се є одинока розумна дорога для урегульовання їхнього відношення до українців, на се треба їм ще доброї школи життя, а ту школу повинен їм дати витревалий і непримиримий опозіційний рух руського народу.

*** „Русское Слово“ звертає увагу на звязок між політикою та культурою—питання, яке все частіше й частіше починає обмірковуватись на сторінках преси. Виясняючи його, газета пише:

„Хоч яку б вагу мали питання громадського та державного ладу, все ж політика не може захопити цілком всю увагу життя. І для будови потрібні знання, й знання величезні. І для критичної правильної оцінки навіть гнилого старого потрібне розуміння. І для непохибного вибору нових шляхів життя потрібна серйозна, продумана свідомість. Потрібна загальнонародня масова розумова енергія. Потрібне знання, знання й знання. Знання найріжнородніще: знання й наукове, й політичне, й філософське, й літературне, й прикладне, з техніки, промисловости, сільського господарства, городського порядкування, навіть домоводства.

Знання однаково треба для всіх класів громадянства. Ми всі мало освічені, мало знаємо, не привчилися до серойзної та довгої розумової праці“.

Масове поширення серед народу „чорносотенства“ газета теж пояснює чорноголов'ям нашого масового народнього „чорного“ незнання. Зріст культурности, прояснення народньої свідомости вважає газета за найкращі ліки для боротьби проти чорної сотні.

„Вчитися, і развиватися, з політикою тісно звязати тривку культурну працю й лівим потрібно не менше, як правим.

Політика, що міцно спірається на культуру, й культура, що кермує політикою—ось правильне розвязання питання про напрям громадської праці“.

***Октябристи разом з правими будуть тепер повними господарями третьої державної Думи. Вони кермуватимуть її діяльністю. Через це великої ваги набірають провідні статі, що містяться в їхн. партійних органах. З цього погляду маємо дуже цікаву статю в органі правих октябристів „Московскомъ Голосѣ“ (число 247) під заголовкомъ „Мысли о будущемъ центрѣ Государственной Думы и его задачѣ“. Центр цей, на думку газети, складатиметься з октябристів та поміркованих правих.

„На наш погляд октябристи, поміркованї, безпартійні та частина правих могли б при доброму бажанні й не жертвуючи иншими частинами своїх програм зійтись на цілому ряді важних завдаппів, які могли б скласти їхню спільну платформу“.

На першому плані цієї спільної платформи повинна стояти „оборона правъ монарха“ та закона третього іюня, за те, що він дав можливість октябристам пройти у Думу, або через те, кажучи словами „Голоса Москвы“, що

„Закон було видано з спеціяльною метою зробити Думу придатною до роботи, оберпути її з революційного мітінга в законодавчу інституцію“.

Далі йде знову про поширення та поглублення бюджетових прав Думи та про право догляду над закономірністю вчинків влади. Але при цьому оговорка.

„Поважаючи, як і слід, визначений Монархом уряд, майбутній центр Державної Думи повинен рахувати й на відповідну повагу з боку уряду до прав та прерогатив Думи“.

Всі праві повинні дбати про неподільність Росії, й через це

„всякі проби запровадити місцеві автономії, що децентралізують законодатну владу, повинні знайти енергійний опір“.

В сфері аграрній—банк селянський та переселення, жодних примусових викупів, подібне й в робітничому питанню.

ПО РОСІЇ.

— **Кому слід одчиняти третю Думу?** У тому розділі ухваленого наказу першої Думи, де встановлено порядок початку зборів нової Думи, сказано: „Перші збори нової Думи починаються за приводом найстаршого по літах члена її“. Першу Думу одчинила „особа, уповажнена на те Височайшою властю“, на підставі 51 статі Височайшого наказу 18 сентября 1905 року. Але цей наказ мав на увазі тільки перші збори першої Державної Думи і через те 51 статя втратила силу зараз, як одкрилась перша Дума. Цю думку висловлював ще голова першої Думи С. Муромцев. З нею цілком погожувались і члени комісії 2 Думи, обраної скласти „наказ Думі“. Вони казали, що одкривання другої Думи особою, спеціяльно на те вповажненою од Височайшої власти, суперечило наказові 18 сентября, бо одкривати кожну нову Думу повинно вже не так, як велять установи про вибори, а ухвалений самою Думою наказ про внутрішній роспорядок. Через те, що 2 Дума зо всього матерьялу, зробленого в комісії „наказу“, обмірковувала тільки главу 4 та 5 „про порядок діловодства в Думі“ та „про порядок зборів Державної Думи“, частина наказу, ухваленого першою Думою, зостається в силі. Силу має і та постанова першої Державної Думи, яка каже, щоб перші збори кожної нової Думи роспочинав „найстарший по літах член її“. (Русь).

— **Видатки 1907 року.** „Россія“ сповіщає, що особливими постановами ради міністрів од декабря 1906 року до сентября 1907 року дозволено витратити в 1907 році, на підставі 168 статі основних державних законів, ось які кошти:

	на звич. вид.	на надзв. вид.
январ) февр.)	583.260.201	59.292.587
март) апріль	170.672.172	43.511.518
май	168.286 898	45.538 858
іюнь	169.042.253	39.586.313
іюль	188.778.036	21.119 885
авг.	184 944.366	19.060 043
сент.	179.024.625	30.364.270
окт.	176.614.901	32.029.909
ноябрь	176.690.365	18.790.405
декаб.	176.081.077	15.292.127

Усього разом: звичайних—2.173.400.894; надзвичайних—324.585.915. Всіх видатків—2.497.986 809.

— **Статистика терору.** „Осв. Б.“ подає відомости про терор за перших два тижні місяця октября. Од 1 до 15 октября було 36 випадків терору що до адміністративної власти; 4—що до громадських діячів та комерсантів; 4—що до приватних людей. Озброєних грабіжів було: 17 у адміністративних особ та в адміністративних місцях; 16—у громадських діячів та комерсантів. Озброєних нападів з заміром ограбити трапилось: 6 на адміністративних особ та 20—на приватних людей. За цей самий час „Осв. Б.“ дістало ось які відомости про труси та арешти: через усякі причини було 29 трусів та арештів політичних; 8 за вимагання грошей; 8 за належність до розбишацьких шайок. (Русь).

— **Справа з земством у Польщі.** „Тов.“ пише, що колишні участники паради міністерства внутрішніх справ, скликаної в ноябрі 1906 року в справі заведення в Польщі земського врядування, Потоцький, Островський та инші цими днями подали в міністерство прохання як найшвидче обміркувати відповідний законопроект. Своє прохання вони пояснюють тим, що польські депутати Державної Думи та члени державної ради поляки мають у першу чергу зняти це питання в Думі та в раді. Міністерство внутрішніх справ уважило це прохання. В початку ноября в міністерстві скликано буде для обміркування цієї справи другу нараду за участю варшавського генерал-губернатора Скалона.

— **Фонд імени А. Максимовського.** Серед де-яких прихильників та приятелів убитого начальника головного тюремного управління А. Максимовського, як сповіщається в „Россіи“, виникла думка вшанувати його память якимсь „добрим ділом“. В головне тюремне управління вже присилаються на це гроші. Товариші Максимовського по службі мають прохати Височайшого дозволу на те, щоб з надісланих грошей зробити фонд імени А. Максимовського, з якого видаватиметься запомога бідним сем'ям чиновників тюремного відомства, які потерпіли через „чесне виконання своїх обовязків“.

— **Екзамен для земських начальників.** „Тов.“ прочув, ніби буде встановлено спеціяльний екзамен для тих, хто схоче зробитись земським начальником. Для цього в земському отділі міністерства внутрішніх справ заведено буде спеціяльну екзаменаційну комісію, в якій робитиметься екзамен кандидатам на земських начальників у присутности самого міністра внутрішніх справ. Кандидатам даватимуть 2 місяці на те, щоб вони встигли підготуватись до екзамену.

— **Турок-охранник.** „Рѣчь“ росповідає про таку курйозну історію. Кільки місяців тому один турок—пекарь Алі поступив за агента в варшавську „охранку“. Він дуже старався на своїй службі. За його поміччю вловлено цілий гурт людей, які перевозили зброю в Росію з-за кордону та знайдено салдатів, що продавали зброю. Начальство звернуло увагу на корисну працю турка та дало йому награду і повищило на службі. На преве лике диво, турок Алі сказав, що він не хоче цього „добра“, бо служить тільки через свій патріотизм. Така „ідейність“ загубила турка. За ним почали доглядати. Незабаром виявилось, що цей „патріот“ накинув на всіх своїх товаришів—пекарів по 3 карб. щопедільного податку, ніби на користь „охрани“. Окрім цього стало зрозуміло, звідкіля він брав відомости про продаж зброї. Сам Алі, за поміччю багатьох своїх агентів, скуповував зброю та перепродував її в Турцію. „Патріота“ арештовано та посажено в тюрму.

— **Облога будинка в Варшаві.** З телеграм відомо було про те, що в Варшаві обстрілювали дім на Крахмальній вулиці. Тепер дописувач „Рѣчи“ подає про цю подію інтересні подробиці. Поліція дістала звістку, що в одному будинкові на цій вулиці має бути зібрання бойового гурту якоїсь соціялістичної партії. Туди послано було салдатів, городових та шпигів. Шпиги затримали трьох хлопців, од яких вимагали пашпортів. Один хлопець кілька разів стрельнув на шпигів та й сховався в будинкові № 73. З вікон цього будинку він застрелив одного поліцейського, покалічив кулями двох салдатів, а далі застрілився сам. Поки це діялось, хтось сказав по телефону в поліцію, що кватиранти стріляють в поліцію. Зараз туди прислано було 2 роти москалів волинського полку, які аж 4 години обстрілювали цей дім, а далі арештували всіх кватирантів. 25 кватирантів було тяжко скалічено і де-які з них увечері померли. Салдати стріляли поздовж улиці і тяжко покалічили перехожих: 50 літнього крамаря Боруха Штейнрока, 20-літнього Меера Шейнфельда, жінку ремісника Юлія Церана та 69-літнього діда Яна Ліпівського. Ні в одній кватирі ніякої зброї не знайдено. Кажуть, що поранено ще багатьох жителів цеї вулиці, але вони, боячись арешту, не признаються.

У надбалтійській країні.

— **Лихоліття латишської преси.** „Рѣчь“ сповіщає, що латишські газети перебувають зараз справжнє лихоліття: штрафи, заборони, арешти спадають на них у великому числі. Цими днями в самому Ревелі оштрафовано редакторів трьох латишських газет на 1500 карб. За час од 17 октября 1905 року до 17 октября 1907 року припинено та з ріжних причин припинилось 72 латишських часописі. Починаючи з іюля місяця, Рига зосталась без поступових латишських газет, бо всі вони були заборонені зараз, як виходили. І тільки тепер, зважаючи, мабуть, на близкість Думи, найшлось два сміливих видавця, які взялись видавати—один соціял-демократичну, а другий взагалі поступову газети латишською мовою.

У Польщі.

— **Справа Роопа.** „Русь“ повідомляє, що католицький капитул у Вільні одповів на пропозіцію обрати з серед своїх манахів заступаючого місце віленського епископа, що цього неможна зробити без згоди римського папи.

До сьогоднішніх зборів „Просвіти“.

Надзвичайні загальні збори київської „Просвіти“, що були призначені на минулу неділю, знов не відбулися, бо... на зібрання не прибуло потрібного числа членів. Тепер збори мають відбутися сьогодня, при чому, на підставі статуту товариства, вони будуть законні при всякому числі членів.

Факт, що члени товариства так індіферентно ставляться до нього, що навіть ніби нехтують своїми обовязками, повторяється, на жаль, уже не перший раз і викликає сумні думки.

„Просвіти“ в наш час це найкорисніщі, найпотрібніщі культурні українські огнища.

Життя показало, що самих інтелігентських українських сил ще не так багато, щоб вони змогли провадити культурну українську роботу на всіх пунктах, обороняти з відповідною енергією інтереси українського народа. Треба шукати нових сил, а знайти їх можна тільки в народніх масах. Отже „Просвітам“ треба найбільше уваги звернути на народні маси, виробити з них новий контінгент свідомих активних культурних українських громадян. Видавництво, публічні лекції, а найголовніще росповсюження українських книжок—повинно бути найближчим і найдорожчим ділом кожного просвітянина.

Всякі заборони і утиски, що не давали розвиватись українській нації, не зникли в значній мірі ще й тепер, та все ж таки при сучасних обставинах є змога де-що робити. Так не марнуймо ж дорогого часу, бо обставини знов можуть змінитися для нас на гірше. Погляньмо на своїх сусідів-поляків, або на литовців, кавказських та инших навіть дрібненьких народців: у них, що не громадянин—то й свідома своєї національности людина, культурний діяч, а у нас в культурному рухові бере участь тільки дуже незначна частина громадянства. Отже й не диво, що український рух так повільно посовується наперед, а вороги його співають нам похоронні пісні...

Київська „Просвіта“ має кілька сот дійсних членів. Коли б то кожний з них, окрім трьохрублевої вкладки, хоч трошки допомагав їй своєю власною працею, то тоді здійснити ті завдання, які ставить своєю метою наша „Просвіта“, було б можна багато скоріще й лекше.

Щоб просвітне товариство як слід функціонувало, треба, щоб між членами його були як найтісніщі зносини, постоянний обмін думок і т. и.

У нас нема нічого подібного.

З кількох сот просвітян не знаходиться доволі людей, щоб вдихнути життя в таку комісію, як от напр. шкільно-лекціонна...

Кого за це треба винуватити?

Не можна припустити, щоб члени „Просвіти“ платили свої вкладки і зовсім не інтересувались діяльністю товариства. Очевидно, що сучасне становище „Просвіти“ являється ненормальним і це в першу голову треба обміркувати на сьогоднішніх зборах. А для того, щоб справу вияснити як найдокладніще, треба, щоб просвітяни зійшлося як найбільше.

В програмі зборів стоять такі цікаві пункти, як доклад з приводу діяльности комісій товариства, перегляд інструкцій для філій і сільських бібліотек товариства та инші.

Цих питань не можна розвязувати в присутності двох—трьох десятків членів товариства. А постанови їх, на підставі статуту, матимуть законну силу.

Отже всім, що записалися в члени „Просвіти“, треба прибути на це загальне зібрання і показати, що вони не тільки на словах, а на ділі цікавляться успіхами цього товариства.

Просвітянин.

ПО УКРАІНІ.

= **У Київі. Журнал „Украіна“**, що почав сього року виходити замісць „Кіевской Старины“, в останній книжці—за октябрь місяць, в замітці „Од редакції“ оповіщає, що з нового року вже не буде виходити. Як відомо, журнал „Кіевская Старина“ виходив цілих чверть століття, коли над украінським словом тяжала заборона, і був на всю Російську Україну єдиним органом, який, в межах спроможности, виявляв собою офіціяльно вивішений стяг украінськоі інтелігенції. Коли в Київі склалося „Украінське наукове товариство“, яке тепер твердо вже стало на ноги і яке, звичайно, прийме на себе ролю оборонця всіх наукових потреб рідного краю, редакція „Украіни“ з цим роком закінчить своє видання й передасть дорогеє для всеі Украіни діло украінським силам наукового т-ва. Що ж до „Украінського Словаря“, то редакція „Украіни“ таки думає на той рік викінчити його друкування і розішле всім передплатникам на „Словарь“ при „Украіні“. Два перших томи повинні вийти разом в початку 1908 року, а останні два томи вийдуть до кінця того ж року. Хто передплачує в цьому році „Украіну“, одбере всі чотирі томи за ціну 5 карб., а хто підпишеться тільки на „Словарь“, одбере його за 7 карб.; після виходу в світ усього словаря ціна його буде побільшена.

= **Трус.** Впочі під 27-ме октября зроблено трус по всіх кватирах в № 122 на Жилянській вулиці. Трус одбувався майже цілу ніч. Між иншим було потрушено там студентів Михайла Бачинського й Олексу Петрова. Цікавий трапився в іх інцідент. Коли вже після трусу поліція збіралася йти геть, д-ій Петров знепацька запримітив, що в його десь не стало книжки зберегательноі каси. Він заявив про це поліції, але старший згожувався потрусити городових, загрожуючи, що коли ні в кого не буде знайдено тоі книжки, посадити д-ія Петрова під арешт на 3 міс. за наклеп на поліцію. В цілому будинкові нічого протизаконного не було знайдено і нікого не арештовано.

= **Заслання.** По постанові особливоі наради д-ій Панкрутський, що сидить зараз в лукьянівській тюрмі, висилається на 3 роки в Архангельщину.

= **Новий начальник лукьянівськоі тюрми.** В Київ прибув колишній начальник романо-борисоглібськоі тюрми, на Ярославщині, д-ій Смирнов, якого назначено за начальника лукьянівськоі тюрми замісць д-ія Малицького. Як уже відомо, Малицького переведено за смотрителя київських арештанських рот.

= **А. Савенка позивають.** Міський голова І. Дьяков тягне до суду за наклеп співробітника „Кіевлянина“ А. Савенка, що в „Замѣткѣ“ в числі 296 „Кіевлянина“ безпідставно нападає на міську управу й з'осібна на міського голову і обвинувачує д-ія Дьякова та инших у тому, що він, Савенко, на виборах провалився.

= **Од Т-ва Нестора-Літописця.** В неділю, 28-го октября, в 7 год. вечері, в V авдіторіі університета св. Володимира на річному засіданні Історичного Товариства Нестора-Літописця буде подано доклади: а) секретарь А. Лобода—звідомлення про стан і діяльність Товариства Нестора-Літописця з 27 го октября 1906 року до 27-го октября 1907 року й б) Д. чл. В. Завиткевич—промова: „Значеніе великой Московской смуты въ исторіи до-Петровской Руси“. Прихильників рідноі просвіти закликають прибути на це засідання. На закритому засіданні одбудуться вибори голови товариства.

= **З Київщини. Пожежі.** Ось які пожежі трапилися в радомисльському повіті за останні 2—3 тижні. У земельного властителя д-ія Вилини в с. Краснооборці згоріли будівлі й на кілька тисяч карб. хліба. В с. Заболоти в поміщика Р. Вержбицького погоріли будинки й хліб. У с. Веприні в д-ія Ульського згоріло багато сіна. В самому Радомислі у властителя великоі гарбарні д-ія Горенштейна погоріло дубовоі кори на кілька тисяч карб. У с. Вишевичах в орендаря д-ія Боровського згоріли будівлі, більш як 60 голів рогатоі худоби та коней, багато сіна й соломи. На фермі Гуменік у поміщика Богдановича згоріли будівлі, 30 саж. копишини, сила хліба й 45 волів. Дізнано, що всі ці пожежі стались од підпалів. Паліів не впіймано. (К. В.).

= **Горить губернія!** Не зважаючи на те, що й зіма вже от настала, а пожежі по Полтавщині не спиняються. Доказом цьому служить те, що в страховий виділ губернського земства щодня надходить од 16 до 30 пожарних актів. (П. Гол.)

= **Забастовка.** 23-го октября, як повідомляє „Полт. Голосъ“, забастували в Кременчуці на тартаку с. Гурарія робітники, подавши заяву, щоб ім було скорочено робочий день то-що. Д. Гурарій згожується задовольнити тільки почасти робітничі домагання.

= **З Катеринославщини. Штраф на газету.** По постанові п. катеринославського губернатора оштрафовано на 200 карб. з заміною на арешт 1 міс., редактора газети „Южной Зари“ в Катеринославі—д-ія А. Єфимовича за фельетон „Къ сыну“. В цьому фельетоні адміністрація вбачила „хотя и въ замаскированной формѣ, достаточно ясное восхваленіе преступнаго дѣянія“. (Пр. Кр.)

= **Напасть колишньому депутатові.** Дві ночі вряд в м-ку Смілі, черкаського повіту, невідомо хто підпалював депутата 2-оі Державноі Думи Маляренка. Обидва рази пожежу за допомогою сусідів успівали загасити. Переляканий Маляренко накупив заліза і перекрив ним всі будівлі, що тепер криті соломою. Підозрівають, що підпали зроблено з помсти за те, що він з „справжніх“ ес-деків та перейшов на „правий“ бік, як кажуть люде. (Од власн. кор.).

= **З Поділля. Душогубство.** 20-го октября, вночі, невідомі злочинці, як повідомляє „Подолія“, зарізали в с. Воронкові, балтського повіту, чоловіка й жінку, селян Крижановських; вони були люде заможні і порізано іх, очевидно, щоб пограбувати. В хаті в іх усе перекидано, на столі зосталась горілка й закуска.

= **Крестянський поземельний банк** купує в с. Шляховій, гайсинського повіту, у земельного властителя П. Кочубея частину маєтку в 300 десятин. (Под.).

= **З Курщини. Грабіжники на селі.** 18-го октября в с. Вочечки, путивльського повіту, урядник заарештував двох, підозріваючи іх в крадіжках. Іх було раніш вислано в Архангельщину, але вони звідти утекли. Але 18-го октября вранці два іх товариші, що зосталися на волі, прийшли до „зборні“, одняли в десятників ключі й випустили вязнів, а потім разом і зникли. Десятників арештовано. (К. В.).

= **З Чернигівщини. Ранні морози.** В Батурині, конотопського повіту, селяне поперестрівали були ті місця, де під час довгоі посухи повідала черва. Але нема ніякоі надіі, щоб з того що путне вийшло. Зараз же після пересіву, через два дні, вдарив мороз. Холод по Reaum. доходив до 8—14°. Поривався сніг, який вже нападало більш як на вершок. Вікна позамуровувало. Річку Сейм мороз скував так міцно, що через його тепер уже їздять. (Од власн. кор.).

= **З Полтави. З тюремного життя.** 23 октября випущено з арештанських рот під заставу в 500 карб. Антона Макаренка, якого обвинувачують по 126 та 102 ст. ст. карного закону в справі Р. С. Д. Р. П. Макаренко просидів 16 місяців. З політичних зараз у ротах сидять: Меер Хейфиць, Валеріян Переверзев, Арон Шімшелевич, Семен Аграпович, Грицько Шапіра, Грицько Троценко, Андрій Коршунов, Гаврило Кравченко, Тимофій Пукась, Хведір Молич, Микола Сорокін, Дмитро Кирилов.

Кирилов, якому в справі про вбивство ст. с. Филонова смертна кара замінена на довговічну каторгу, цими днями буде передягнений у арештанську одежу і на нього надінуть кайдани. Висилатимуть його у марті до Акатуйська або Шлісельбургу.

В'язня Переверзева відсилають до слідчоі власти у Суми, за-для допиту по декабрській справі 1905 р. Переверзев був заарештований як Єгоров, але потім жандарі дізнались про його справжнє призвіще. (Од власн. кор.).

Дрібнички.

З Нововременськоі губернії.

Редакційна преса російська ніяк не може заспокоітися. Дуже болить іі безщасна доля наших земляків з Австріі, отих „русскихъ“, що себе за „русскихъ“ не визнають. І клопочуться наші патріоти, силоміць тягнуть русинів до „истинно-русскаго“ табору, а ті опинаються та не хотять. Чисто, як колись еретики непрощені: що вже найсвятіша инквізіція про іх дбала, просто до раю іх канатами тягнула, порятунок душі обіцяла, клопоту скільки через іх приймала — а вони, дурні, воліли смажитись на огні, по кам'яних мішках гнити, на шматки себе роздирати давали, аби таки іхне зверху було: „а все-таки крутиться“, як той крамольний Галилей казав.

Не з учорашнього дня спокушають наших закордонних земляків принадою „истинно-русскаго единства“, бо у нас справді таки багато чим есть перед „зарубежными братьями“ похвалитись:

У нас же й світа як на те:
Одна Сібір неісходима!..
А тюрм? а люду?—що й лічить!..

І багато „ми“ добра зробили б, як би ті брати до нас прихилились—мовляв:

Все покажем, тільки дайте
Себе в руки взяти:
Як і тюрми мурувати,
Кайдани кувати,
Як іх носить, як і плести
Кнути узловаті...

А от же, не вважаючи на таку принаду, брати наші укохані, за яких ми боліемо усім своім „любвеобильнымъ“ серцем, сахаються нас, як чорт, вибачайте, ладану... Чи ж не образливо?

Образилось „Новое Время“ й обурилося страшенно й дало у себе захисток якомусь „Русскому“, а він-то вже жалі своі виливає з приводу протеста проти відомих виступів д. Маркова у віденському парламенті! І „сепаратисты - ренегаты“, мовляв, і „русскіе противъ русскихъ“, і „антагонисты русской идеи“, і „враги русской культуры“, і ще багато-багато д. Русскій жалів своіх вилив. Та й не тільки жалів, бо „Новое Время“ звичайно нічого ж не може подати без гарнитура брехні та специфічного нововременського крутійства. Єсть його досить і в останньому виступі д. Русскаго.

Що „Новое Время“ взяло під свою оборону галицького Пуришкевича—д. Маркова, дивного нічого не має: не було б воно й „Новымъ Временемъ“ як би показуючи клоуна, що на голові ходить і стрічки з рота тягне, не промовляло з солоденькою втіхою: „ecce homo, оце сіль землі.“ Ще менше дивного в тому, що всі „инако мыслящіе“ — ренегати та зрадники, яким нема місця на землі. Це все так, як тому в „Новомъ Времени“ й годиться бути. Ото ж, вилаявши по дорозі д. Милюкова та академію наук., що з ренегатами накладають, д. Русскій усією силою свого гніву великого напався на самих ренегатів—і „пошла писать губернія“ в „Новомъ Времени“! Церемонитись з регенатами, звичайно, нічого, навіть правди додержувати для іх непотрібно, а що більше іх розмалювати, то краще: страшніше вийде і більше враження на несвідомого читача зробить.

І от в Нововременській губернії д. Русскій пописав, що „ренегатів“ у парламенті засідає більше ніж „истинно-русскихъ“ Маркових, тільки „благодаря поддержкѣ нѣмецкаго правительства въ Вѣнѣ и польскаго во Львовѣ“; що мову Гоголя і Чехова народ у Галичині зве „твердорусскою“ (бідні Гоголь з Чеховим!), так само, як і москвофільську партію, бо „въ этомъ языкѣ и въ этой партіи — крѣпость и сила, которую не одолѣютъ нѣмецкія и польскія козни“; що польські шовіністи витворили „на свои деньги сепаратистское движеніе въ 1863-мъ (?) году подъ девизомъ: „пустить Русина на Русина“... Не проминуто, певна річ, і проф. Грушевського з його „бездарной компиляціей, скроенной на Прокрустовомъ ложѣ узкаго шовинизма“... І певне, десь „польское правительство во Львовѣ“ всміхається собі въ бороду, як що тільки з „Новаго Времени“ дізналось про свою піддержку „сепаратистам“, бо допомагало ж воно якраз не кому иншому, а Маркову з Ко. А що кістки Гоголя та Чехова не раз перевернулися в домовині, коли мову іхню назвато „твердорусскою“, то ніякоі непевности що до цього бути не може. „І за який тільки гріхъ нас так потріпують?“—певне запитують себе нещасні небіжчики.

Досі, правда, все пописано так, як в „Новомъ Времени“ звичайно пишеться історія: так годиться для більшоі слави „истинно-русской идеи“. Але далі вже таки починається, що й „Новому Времени“ не годилося б писати. „Истинно-русскими“ зроблено вже не тільки Хмельницького (це патентований патріот, бо не дурно ж „отъ начальства удостоенъ монумента“), а й Шевченка, Костомарова, Мордовцева, Куліша... Грішні були небіжчики — то може бути, але нема, здається, й гріха такого великого, за який похвала „Новаго Времени“ не була б карою занадто тяжкою. Надто цікавий фортель викинуто з Мордовцевим: за життя йому „Новое Время“ проходу не давало, вибиваючи по всяк час очі „украинофильствомъ“, а отже по смерти—мало не канонизувало!..

Ні, панове-патріоти! Хоч серед вас і пишаються ясними зорями усякі Шмиди з Могилева, а так справді вже робити не годиться. Живих потріпуйте скільки хочете, та хоч небіжчикам спокій дайте—однаково і своім, і чужим. Знущання над мертвими—річ дуже легка, бо мертвий оборонити себе не може, не може на вас гукнути: „геть із нечистими руками“, але через те ж саме це й дуже ганебна річ. Дотого ж цим способом і перемоги не добудеш, бо й у небіжчиків знайдуться оборонці, які знають іх і знають вас, які добре розуміють ваші нечисті заходи і змиють ті плями, що ви своіми похвалами силкуетесь накинути на людей, нічим до вашоі справи непричетних.

Сергій Єфремов.

З життя „Просвіт“.

Лекціі з історіі украінськоі літератури.

Рада київськоі „Просвіти“ на останньому засіданні 25 октября ухвалила роспочати ряд популярно-наукових викладів (лекцій) з історіі украінського письменства.

Лекціі повинні складати з себе короткий огляд украінськоі літератури, починаючи з Котляревського й кінчаючи письменниками останнього часу.

Рада товариства має запросити для викладів кращих сучасних лекторів, які живуть в Київі. Між иншим є думка просити: д. Б. Грінченка, Ф. Матушевського, С. Єфремова, Д. Дорошенка, Ів. Стешенка, В. Науменка, та инш., з яких більша частина дала вже свою згоду.

Кожна лекція — окремий реферат про якого видатного письменика—буде викладатись, з таким рахунком, щоб вона мала найтіснішпй звязок як з дальнішими так і з попередніми, й таким способом весь цікл викладів буде складати з'язний, більш-менш повний курс історіі украінськоі літератури. Весь цей курс буде складатись приблизно з 20 лекцій. Виклади будуть провадитись безплатно в Народньому Домі попечительства тверезости, коли, разуміється, т-во дасть на це свою згоду.

Нам здається, що як сам характер лекцій, так і склад лекторів дають підстави сподіватись, що київська „просвіта“ виконає як найкраще своі завдання. А що потреба в таких викладах, які б обзнайомлювали широкі маси нашого малосвідомого національно громадянства, досить назріла і дуже почувається, про це, здається, нема чого довго балакати. **С.**

Маленький фельєтон.

Сижу, читаю газету, а в ушах все бренить і бренить:

„Та й весело ж дуже буде,
Як зберуться парубки“...

Ото присікалась клята пісня! ніяк не одвяжешся від неі.

Ну, дивись: мов оса пристала! Шкодить навіть думати. Що за напасть така? Оце лишенько!

Петербург. Біржа—сей точний світовий барометр—виявляє трівогу з нагоди реакційних виборів у Думу.

Небезпека, що погрожує конституції з боку „зубрів“.

Зубрів! хм! зубрів...

Коли першу Думу, „Думу народнього гніву“ можна назвати хоча б „запікапкою“, а другу—нехай—„перцівкою“, то третя вже справжня „зубровка“.

Ще де-кілька днів і зійдуться „зубри“.

„Та й весело ж дуже буде,
Як зберуться парубки“.

„Голосъ Москвы“ пророкував повні заспокоєння, а тут паніка на біржі!

Що за чудесія! Після блискучоі побіди союзницького блоку, здавалось, курс мусів би піднятись, а тут на тобі! паніка!

А може це доки, що, може, як зберется Дума то...

„Та й весело ж дуже буде,
Як зберуться парубки“.

Лев Тихомиров звернувся до вищих сфер з докладною запискою про конституцію.

Автор зі слов „Товар.“ доказує, що до 3-го іюня була у нас одна конституція, а з того часу настала друга.

А що ні першою, ні другою Думою не були завдоволені ні ліберали, ні консерватори, то звідси виводить Тихомиров, що конституція мусить бути знищеною, а сама Дума із законодавчоі мусить стати „законосовѣщательной“.

Так... Коли, мовляв, ні Сірку, ні Бровку не подобається скакати ні на ременю, ні на ланцюжку, то, певно, вони хочуть висіти на мотузці!

Логіка бездоганна.

Може „істінно-руська“, але у всякім разі не людська.

Звичайно за тихомировський „проект“ вхопляться обома руками (ногами?!) і „рѣдкіе обитатели Бѣловѣжскихъ пущъ“ в таврійському палаці (на сей раз себ-то пущі?!)

Уявляю собі промови, суперечки! А як лаятимуться, як зразково лаятимуться!

„Та й весело дуже буде,
Як зберуться парубки“.

Про якесь примусове одібрання землі навіть з викупом—нічого й казати!

Але селяне і не покладають уже ніяких надій на Думу.

Одним словом—переселяй і більш нічого..

А голод, як грізна примара, поволі підводиться, простягає своі руки і страшними очима спиняється на Чернигівщині, Херсонщині, Київщині, Таврії.

Червоний півень, з яким Росія не розлучається майже ніколи, уже тріпоче крилами.

Струни терпіння натягаються. І коли терпець увірветься, о, тоді „зубрам“.

„Не весело дуже буде,
Як зберуться парубки“... **О.**

До виборів у третю Думу.

До виборів у Київі.

Наведена у вчорашньому числі нашоі газети скарга де-яких виборців на вибори *д. Проценка* —вже принесла де-які плоди. Д. губернатор з цього приводу звернувся до київського городського голови з запитанням, чи мали ті дві особи, про яких згадується в скарзі, право брати участь в виборах 17 октября. Городський голова на це відповів, що ті дві особі такого права не мали, бо вони втеряли своі виборчі цензи ще до дня виборів. Таким чином, є підстави гадати, що Дума скасує вибори по першій куріі м. Київа.

В цій самій справі подано ще й другу скаргу. Де-які виборці м. Київа звернулись через д губернатора в Державну Думу з заявою, що городська виборча комісія чинила не по правді, через що до Думи пішов не *д. Страдомський*, який мав абсолютну більшість голосів, а д. Проценко, за якого було подано значно менше записок. Зловжитки комісіі, на думку згаданих виборців, висловлюються ось в чому:

1) На підставі ст. 136 виборчого закону городська комісія тільки *перевіряє* протоколи участкових комісій; ніяких змін або додатків в цих протоколах городська комісія не має права робити. Київська ж городська комісія зламала цю статю закону, бо по підрахунку участкових комісій за д. Проценка було подано 749 записок, а за д. Страдомського—756, комісія ж чомусь перекрутила цей підрахунок так, що вийшло, ніби за д. Проценка подано більше записок.

2) На підставі 9 ст. інструкції про вибори дійсними признаються тільки ті виборчі записки, на яких *докладно* написано, за кого іх подано. Городська комісія зрозуміла це „докладно“ так, що всі записки, на яких було написано призвіще „Проценко“, вона признала поданими за В. Н. Проценка. На думку особ, що подали скаргу, таке тлумачення ст. 9 являється неправильним. На записах неодмінно повинно бути написано ймення, отчество, призвіще, N. по виборчим спискам і місце мешкання кандидата.

На підставі цих, а також де-яких инших міркуваннім, виборці прохають Державну Думу скасувати вибори д. Проценка, а замісць нього признати послом од першоі куріі м. Київа д. Страдомського, або ж цілком скасувати ці вибори й призначити нові.

Вибори послів.

Красноярськ, 26. Після другоі балотировки членом Державноі Думи од єнісейськоі губ. пройшов В. А. Караулов, *кадет*, дворянин, приватний адвокат, росіянин.

Благовіщенськ, 26. В члени Думи пройшов Ф. Н. Чілікін, *соціяль-демократ*, чиновник переселенського правління, титулярний дорадник, старовір, 31 року, скінчив лісний інститут. Од усурійських і амурських козаків пройшов Н. О. Маньков, козак; *до якоі партіі належить—невідомо.*

Чита. 26. Од Забакайля пройшли: Н. К. Волков, з нахилом до кадетів, скінчив сільсько-господарський інститут, росіянин, православний; А. А. Найломніков, *безпартійний*, скінчив фершальську школу, росіянин, православний.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Перед Думою.

Петербург, 26. Законопроект про реформу місцевого самоврядування постановлено не вносити зараз на розгляд Думи, а передано на переробку особливій комісіі, куди буде закликано представників од земств по одному од губерніі.

В центральному комітеті соц.-демократів обмірковували питання про відносини фракції до виборів президіума. Большевики висловилися проти участи у виборах, меншевики—за участь, щоб добитися президіума, який найбільше забезпечить волю в Державній Думі. Питання передано на розгляд соціял-демократичноі фракції.

Засідання Державноі Думи одкриє Голубев, який уже одкривав другу Думу.

„Бирж. Вѣдомости“ повідомляють, що на нараді поміркованих та поступових депутатів, які вже прибули в Петербург, постановлено підтримувать в Думі касацію виборів Шміда. Складено за підписом 48 чоловіка заяву, яку буде внесено в Думу при повірці виборів.

Що-дня відбуваються засідання ради міністрів; на цих засіданнях обмірковується декларація правительства. Думають заявить перед Думою, що законопроекти, внесені в другу Думу, вважаються внесеними і в третю Думу. Визнано за потрібне внести на розгляд Думи законопроект про реформу суда, завести законність, здійснити незайманість особи та помешкання. По земельному питанню думають внести на затвердження Думи закони, проведені в життя на підставі 87 ст. основних законів, і згодитися на раціональну зміну іх.

Ходить чутка, що правительственну декларацію буде прочитано зараз же після виборів президіума Думи.

«Бирж Вѣд.» повідомляють, що прихильники кандидатури тульського депутата Бобринського на предсідателя Державноі Думи мають коло 200 голосів.

Вибори до Державноі Ради.

Петербург, 26. Сьогодня відбувся з'їзд виборщиків — дворян для виборів двох членів Державноі Ради. Вибрано депутатів: катеринославського Карпова та симбирського Мещеринова; обидва крайні праві.

Судові справи.

Петербург, 26, 16 ноября буде розглядатися справа селянськоі спілки. Між обвинуваченими: Пешехонов, Кир'яков, жінка-лікарь Гумеллі, Єгупова, Отт і багато учнів.

Судова палата за пропаганду і ширення на заводах соц.-рев. літератури приговорила селянина Шелехова до кріпости на 16 місяців і дочку ремісника Мельцера—неповнолітню—віддать під догляд поліціі.

Полтава, 26. В военному суді розглянуто справу про експропріяцію в конторі Молдавського 500 карб. Під суд віддано двох робітників—Алферова та Ровенського, які працювали в млині Молдавського. Военний суд після довгоі паради приговорив обох підсудних до каторги: Алферова без строку, Ровенського—на 20 років.

Петербург, 27. В сенат поступило прохання колишніх депутатів соціял-демократів, яких обвинувачують за належність до злочинного товариства; вони просять допустить в суд оборонцями Тесленка, Маклакова, Грузенберга та Соколова.

Діяльність адміністрації.

Пенза, 26. Оштраховано газету в 500 карб. за замітку в хроніці про збори пожертвованнів на користь колишніх депутатів.

Переяслав, 26. Випущено з тюрми арештованого перед виборами виборщика по куріі селян Сайка, члена другоі Державноі Думи.

Петербург, 26. На останньому засідани

ради постановлено видать 8 милійонів поміщикам, які постраждали од підпалів.

Труси та арешти.

Петербург, 26. Виявилось, що арештований в Миколаєві разом з Карташевою Сухов в дійсности є Фельдман.

Рига, 26. Разом з вибраним депутатом лікарем Предкальн арештовано учителя Дермана, якого обвинувачують за належність його до федеративного революційного комітета 1905 року. Предкальна випущено на волю.

Петербург, 27. В міністерстві народньої освіти під проводом міністра і при участи визваних з місця спеціялістів відбулась нарада про бурятські школи, яка уявляє собою продовження наради про ма ометанські школи.

Земельні справи.

Полтава, 27. Крестянський банок купив в хорольському повіті 12 маєтків з 11.186 десятин; з них чотирі, з 2623 десятин, ліквідує землеустроітельна комісія.

Калуга, 27. Крестянський банок купив в губерніі 21 маєток. На купівлю землі банок видає позички від 90—95 проц. продажньої вартости і до 165 карб. на кожне семейство на хазяйство.

Пожежа.

Гродно, 27. В Бресті згоріло ремонтовне бюро. Знищено пять паровиків, пісім товарніх вагонів і одна платформа. Збитки чималі.

Тихвін, 27. Крестяне полумської волости перешкожають землевласникові Горському рубати ліс у власній дачі. На місце виїхав справник зі стражниками.

За кордоном.

Англія.

— На частковиx виборах до муніціпальних рад, що відбулися 19 октября (2 ноября н. ст.), майже у всіх містах Англії й Уельсу консерватори отримали блискучу перемогу.

З 190 міст, в яких результати вже відомі, в 33-х не було навіть ніякої партійної боротьби. В решті міст консерватори одержали 115 місць, ліберали—20, робітнича партія—22, соціялісти—4 й незалежні—4 місця. В більшости міст більшість людности лишається все-таки на боці лібералів. Цікаво зазначити, що між вибраними є й 4 жінок. В Окефорді кандидатка незалежних д-ка Марівель стримала перемогу над консервативним кандидатом. В своїй програмі вона уникає політичних питаннів і висовує на перший план поліпшення кватирних умов для робітників, боротьбу з смертельністю дітей, догляд за дітьми бідних і т. д. Де-які газети вважають цей успіх консерваторів доказом того, що заможні верстви народу незадоволені зростом соціялізму, який останніми часами помічається в Англії. Labour Leader, напр., вказує на те, що в багатьох містах проти соціялістів об'єднались ліберали з консерваторами й що ліберали таким чином допомагали успіхові консерваторів.

— З Індії доходять дуже трівожні чутки про голод, що загрожує людности Делійської й сумежних з нею округ, число населення яких доходить до 45 мил. З відомостів, зібраних індійським віце-королем, голод може прибрати ще страшніших розмірів, ніж в р. 1896. Тоді англійський уряд потратив на харчову допомогу коло 10 мил. фунт. стерлінгів, й не вважаючи на це, того року вмерло півтора мил. народу. Уряд вже тепер уживає заходів, щоб забезпечити людности все необхідне.

— Англійські єпископи ніяк не можуть примиритись з не що давно ухваленим англійським парламентом законом про те, що удовець має право женитися на сестрі своєї померлої жінки.

В таких випадках єпископи одмовляються вінчати молодих і заявляють, що не причащатимуть тих особ, які вінчатимуться по новому закону. Єпископи при цьому покликаються на церковні закони. З цього приводу міністр Гаркот заявив на одних зборах, що в разі, коли єпископи не будуть рахуватися з новим законом, то уряд мусітиме нагадати їм, що під час виконання своїх обов'язків вони являються слугами монарха й парламенту. Значить—сказав міністр—єпископи не мають права одмовлятись виконувати ті постанови й закони, які ухвалили монарх і парламент.

Бібліографія.

Нові книжки, надіслані до редакції на рецензію.

Редакція прохає ш.ш. авторів і видавців засилати свої видання на рецензію. Останні містяться в газеті незабаром після одержання книжки. Реєстри нових книжок містяться в газеті що-неділі.

— **В. А. Никольскій**, *Изъ исторіи нашихъ религіозныхъ движеній: „Московскій евангелистъ" Дмитрій Тертиновъ.* Додаток до ч. 1 журналу «Религія и Жизнь» за р. 1907.

— *Статут українського товариства „Просвіта" у Житомирі.* Житомір, 1907.

— **Сидір Твердохліб.** В *свічаді пісса.* Поезії. Вид. товариства «Молода Муза», ч. 8. Львів, 1907, ціна 1 корона, стор. 74.

— **«Україна».** Науковий та літературно-публіцистичний щомісячний журнал. Рік перший. т. IV. Октябрь, 1907.

— **Михайло Яцків.** *Казка про перстень* Вид. т-ва «Молода Муза», ч. 3. Львів, 1907 ціна 2 кор. 50 сотиків, стор. 127.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ.

Високоповажний
Пане Редакторе!

Не відмовте умістити у Вашій газеті цього листа:

Рада студентської української громади в Харькові від імени всієї громади висловлює щиру подяку всім тим особам, котрі допомогли збільшенню громадської книгозбірні даруванням книжок.

Просимо українські часописі передрукувати.

За голову ради **К. Товкач.**
За секретаря **Євген Пахаревський.**

1907 року
24 жовтня.

ДОПИСИ.

Кролевецька волость (на Чернигівщині). Не швидко мабуть вилізе наша кролевецька волость з того болота, яке завелося у ній ще за часів колишнього старшини д. Тищенка. Замість старшини Мороза, якого в іюлі цього року вислано адміністративним порядком за межі Чернигівщини, у нас обрано старшиною д. Діденка. Чоловік він малосвідомий та ще й до того, як то кажуть, „не дурак выпить". Через те справа у волості, яку трохи було поставив на ноги Мороз, знов почала рушитись. А новий кролевецький старшина сидить собі десь у пивній та випиває по чарці. 13 октября він в пивній до того стеряв міру, та завів такі дебати з присутніми тут людьми, що ті, не дивлячись на його „старшинство", побили йому голову і повискубли волосся в бороди. А земляки колишнього старшини Мороза дуже обурені проти своїх уповноважених за те, що вони не схотіли підтримувать кандидатуру Мороза. Бачте, вони певні, що, коли б Мороза знов були вибрали старшиною, то його б тепер не вислали з Чернигівщини.

—

Батурин, конотопського повіту (на Чернигівщині). Двохклясова школа міністерства народньої просвіти в м. Батурині, об якій на сторінках газети „Рада" подавалась звістка, що вона ще будується, цими днями закінчена, а також закінчено і належні до неї кватирі вчителів; инші холодні будинки та дім під сільсько-господарський одділ поки що не збудовано. Школа збудована з цегли й містить п'ять світлих класових заль, прихожу, кабінет для вчителя, де має буть й бібліотека та кімнату—кухню для сторожа. Всі ці будинки коштуватимуть 14.100 карб.

14 октября священик о. Миколай Борзаковський одправив молебня і освятив дім. На молебні була сила батуринської й із инших сіл людности. Повне вчення дітей розпочалось 18 октября.

Наскільки велике у батуринців бажання учить своїх дітей, видко вже з того, що зразу учнів принято значно більше норми: до 500 душ, але ж ще багацько дітей лишилось по-за школою чекати слідуючого року. Треба зауважити, що в прийомі не селянських дітей сього року зовсім було одмовлено.

Таким чином нарешті діждались й наші батуринці бажаної школи, котрої чекали кілька років, та шкода тілько в тім, що треба б побільшити учительський штат, бо при такій силі учнів не можна обмежитись завідуючим та трьома вчительками.

На побільшення ж штату маються й чималі кошти в процентах з 40000 карб. грошового фонду, що поклав доктор Микола Федорович Затворницький.

Окрім цієї школи в Батурині при церквах Воскресенській та Покровській істнує ще дві школи грамоти. Обидві вони кам'яні, збудовані років з 4 тому. Витрачено на їх будівлі коло 12.000 карб Але з цього року селяне майже зовсім од них одцурались, бо за вчення дітей беруть гроші (по карбованцю від учня), а учать так, що по скінченню школи учень не має спромоги й підписать свого прізвища тоді, як по земських таких випадків не трапляється й учать без грошей. Цього року в обох цих школах, не зважаючи на те, що помешкання більше ніж на 200 душ., вчиться всього на-всього 15 учнів. Через це попечитель нової школи, старшина д. Стокоз та член повітової управи Л., жаліючі тих дітей, які зостались по-за школою й не бажають іти в школу грамоти, зробили пан-отцям пропозіцію передать обидві школи грамоти земству з тим, щоб для них було призначено вчителів від земства, та щоб вчити дітей по одинаковій програмі, яка буде призначена в 2-х класовій школі по першому класу. Але пан-отці на таку пропозіцію не пристали і школи лишають в своїх руках. А що тоді буде з тих шкіл, коли їх доведеться зовсім зачинить? Бо парахвіяне балакають, що й на топливо ні відкіль взять; а як школи грамоти й животіють тілько з тих грошей, що беруться з дітей по карбованцю, то звичайно за 15 карбованців не протопляться.

Листування редакції.

Передплатникові № 1507. Ваші уваги були б цілком справедливі, коли б була в цьому вина редакції. Мусимо вас запевнити, що тут є багато инших причин, які не завше можна з'ясувати листуванням. Але одна причина є дуже важна—про ваші попередні листи ми нічого не знаємо, бо багатьох з них ми не одбірали. Ваш допис буде надруковано. Присилайте й надалі, тільки просимо що-разу писати адресу.

Лубні, Лубенцеві. Стаття одібрана. Буде надруковано.

Батурини. О—ку. Пишуть по призвищу.

Полтава. Я—ку. На жаль не піде; бо це вже ми раніш читали в „П. Г."

СПРАВЖНІ ШВЕЙНІ МАШИНИ

„КОМПАНІЯ ЗИНГЕРЪ"

Затверджена крамнича вивіска.

ФАБРИЧНЕ КЛЕЙМО.

для домашнього вжитку і промислової мети.

Дуже міцні! Шити ними дуже легко! Можна багато нашити за короткий час!

Шити й гарно вишивати тими машинами вчать дурно.

— Продаються машини на виплат на дуже гарних умовах. —

„Компанія ЗИНГЕРЪ"

має около 1000 крамниць по всій РОСІЇ

У КИЇВІ: 1) Хрещатик, № 46 і 2) Поділ. Олександрівська вул., № 46. 3) На розі Константинівської, № 28. 4) Бибіковський бульвар. № 49. 5) Печерськ, Никольська № 16. 6) Деміївка, Васильківська, № 21. В УМАНІ, Миколаївська ул., № 26. У ЧЕРКАСАХ. Хрещатик, д. Моська. У БЕРДИЧІВІ. Білопольська вул., № 6. У ЖИТОМИРІ. Велика Бердичівська вул., дім Готсман. В РОМНАХ, Полтавська вул., дім Шаференка. В ЧЕРНИГОВІ, Базарна площа, № дому 17. В НОВОГРАДІ-ВОЛИНСЬКОМУ, Корецка вул., дім. Одинецького. В НІЖИНІ, Гоголевська вул., дім. Тецлава. В ЛУБНЯХ, Базарна площа, дім Рогачевських. В СКВИРІ, Царградська вул., дім Фельдмана. В. РАДОМИСЛІ. Житомирська вул., дім Зіндера. В ПРИЛУКАХ, Олександровська вул., В КОНОТОПІ Романівська вул., дім Айбиндера. В ЛИПОВЦІ, Базарна вул. дім Кальницького. В ЗВЕНИГОРОДЦІ, Проспектна вул., дім Когана і в ОЛЕКСАНДРІВЦІ (Фундуклеєвці), Єлизаветградська вул., дім Сатановського. 16—1

Залізничі поїзди.

Південно-західна (Юго-Западная) залізниця.	№ поїздів.	Одходить з Київа.	№ поїздів.	Прибуває до Київа.
Кур'єр I, II кл. Одеса. Кишинев, Єлисавет. . .	1	9 г. 00 х. в.	2	9г. 45 х. р.
Кур'єр. I, II, клас. Брест, Варшава, . . .	9	7 г. 10 х. в.	10	11г. 03 х. р.
Почтов. I, II, і III кл. Одеса. Брест, Білосток, Гродно, Умань, Новоселиці	3	9 г. 15 х. р.	4	9 г. веч.
Почтов. I, II, і III, Сарни, Ковель, Варшава	3	12г. 25 х. д.	4	7 г. 50 х. в.
Пасаж. I, II, III кл. Одеса, Умань, Новоселиці	5	12г. 30 х. в.	6	6г. 15 х. р.
Пасаж. I. II, III кл. Бердичів, Радзівилів, Відень	11	8 г. 25 х. в.	12	10 г. 26 х. р.
Пасаж. I, II, III клас. Одеса, Волочиськ, Відень	7	9г. 35 х. в.	8	8 г. 15 х. р.
Мішан. I, II, III клас. Одеса, Брест	15	8 г. ран.	16	7г. 35 х. в.
Пасаж. I, II, III клас. Фастів, Знаменка, Миколаїв, Єлиавет. . . .	19	10г. 50 х. р.	20	5 г. 59 х. д.
Почтов. I, II, III клас. Фастів, Знаменка, Миколаїв, Єлизавет. . . .	17	11г 20 х. в.	18	7 г. 15 х. р.
Пасаж. I, II, III клас. Брест, Білосток, Гродно .	13	12г. 05 х. н.	14	6 г. 56 х. р.
Пасаж. II, III клас. до Білої-Церкви, Ольшаниці	27	5г. 00 х. д.	28	9 г. 27 х. р.
Пасаж. I, II, III клас. Сарни, Ковель, Варшава, Вільно, Петербург . .	5	11г. 50 х. н	2	7 г 29 х. р.
Мішан. IV кл. Київ, Одеса, Брест, Знаменка .	31	9 г. 54 х. в.	32	1 г. 10 х. д.
Пасаж I, II, III клас. Фастів, Знаменка, Катеринослав, Севастополь та Ростов на Дону. . . .	83	7 г. 45 х. р.	94	9г. 53 х. в.
Московсько-Київо-Воронїж. залізниця.				
Швидк. I, II, III клас. Москва	2	11 х. 40 х. р.	1	6 г. в.
Почтов. I, II, III клас. Москва Курськ . . .	4	11 г. веч.	3	7 г. 30 х. р.
Пасаж. I, II, III клас. Курськ, Москва Воронїж	6	12г. 50 х. д.	5	4 г. р.
Пасаж. I, II, III клас. Курськ, Воронїж, Харків, Петербург . . .	8	7 г. 20 х. в.	7	10 г. 35 х. р.
Київо-Полтавська залізниця.				
Почтов I, II, III клас. Кременчук, Полтава, Харьків	4	12г. 15 х. н.	3	7 г. 10 х. р.
Швидк. I, II, III клас. Полтава, Харьків, Лозова, Ростов, Севастополь .	2	6 г. 17 х. в.	1	8 г. 47 х. р.
Тов. пасаж. II, III кл. Полтава, Харьків. . .	6	6 г. 17 х. в.	5	8 г. 10 х. в.

Редактор **М. Павловський.**
Видавець **Є. Чикаленко.**

ОПОВІСТКИ.

ПИШУЩА МАШИНА

Сіст. „Гамонд" продається. Бачити можна у редакції „Ради". 5—1

Вийшла з друку нова брошура:
П. Опрасхата,
„Сільські масовки і революційне селянство."
Ціна 5 коп.
Склад видання в Українській книгарні у Київі, Безаківська, 8.

Вийшли з друку
НОВІ БРОШУРИ:
С. Єфремов—Шевченко й українське письменство. Ц 5 к.
С. Єфремов—Марко Вовчок. Літературна характеристика. Ц. 10 коп.
Склад в „Українській книгарні", Київ, Безаківська 8.

Вийшла з друку нова книжка
(Відбиток з газети „РАДА")
Т. Єж. ВДОСВІТА.
Повість у 3-х частинах.
Переклад з польської мови М. і З. Левицьких.
Ціна 50 коп.
Склад видання в Українській книгарні у Київі, Безаківська 8.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на новую литературную, общественную и политическую НАРОДНУЮ газету
„новая ВОЛЯ".

Виходить съ 15-го Октября 1907 г. два раза въ недѣлю.
Въ 1903 году будетъ дано 12 книгъ БЕЗПЛАТНЫХЪ ПРИЛОЖЕНІЙ.
Подписавшіеся на 1908 годъ въ настоящемъ году „Новую Волю" будутъ получать БЕЗПЛАТНО СЪ НОМЕРА ПЕРВАГО.
Въ газетѣ участвуютъ сотрудники народной газеты „ПРАВДА БОЖІЯ".
Цѣль газеты дать простому читателю понятіе о событіяхъ текущей жизни простымъ, народнымъ языкомъ и отзываться на всѣ нужды народной жизни.
Въ газетѣ будутъ помѣщаться описанія жизни русскаго сектанства, ихъ вѣрованія, юридическіе, медицинскіе, сельско-хозяйственные и по вопросамъ кооперація полезныя свѣдѣнія и совѣты.
Помимо произведеній сотрудниковъ, вышедшихъ изъ народа и не порвавшихъ съ нимъ связи, въ газетѣ будутъ печататься письма самихъ крестьянъ, рабочихъ и служащихъ.
Въ литературномъ отдѣлѣ будутъ печататься интересныя повѣсти, разсказы, стихотворенія.
Подписная цѣна: на годъ 3 р. 50 коп., на полгода 1 р. 90 коп. на 3 мѣс. 1 руб. на 1 мѣс. 40 коп.
Адресъ редакціи и конторы: Москва, Верхніе ряды, 3 эт. № 209.
Ред.-Изд. М. Иванова.

НА МУЖЕСЬКЕ ВБРАННЯ!!
ТРИКО БОСТОН!

Міцний, практичний, надзвичайно елегантний вовняний матеріял на солідні та елегантні мужеські гарнітури. Колір матеріялу: чорна основа протикана новомодніми сірими і коліровими кропками і гратками, або цілком гладенький колірів: чорного, темно-синього, сніжевого та оливкового.
Фабрика висилає також одрізки 4½ аршина на цілий мужеський гарнітур за 6 карб. кращого гатунку за 7 карб., гатунок „Prima" за 8 карб. 50 коп. та 9 карб. 50 коп.
При замовленню 2-х та більше одрізків, фабрика додає до всіх одрізків потрібну кількість ефектної вовняної підшивки.
ЦІЛКОМ ДУРНО.
Без усякого риску! Коли матеріял не сподобається покупцеві, фабрика приймає його назад і негайно повертає отримані за крам гроші.
Замовлення виконуються негайно, акуратно і без усякого завдатку, за наложену плату прираховується по 2 коп. до кажного карбованця (почтова такса). На Сібір прираховується ріжниця почтового тарифу. Замовлення просимо адресувать:
Лодзь, Фабрика вовняного краму.
„ЛОДЗЬКИЙ ЕКСПОРТ"
Фірма одержала золоту медаль „Grand Prix" на виставі в Парижу. 3—1

Рідний Край Українська часопись, виходить у Київі що-тижня. (Раніш у Полтаві).
Приймається передплата від першого числа, що вийшло 20 вересня і до кінця року, 1 р. 25 коп., за границю—2 р. Тим передплатникам, що прислали, або пришлють плату від початку 1907 року, 3 карб., (а за границю 4 карб.), буде вислано всі ті премії, що було визначено полтавським видавництвом „РІДНОГО КРАЮ" (календар на 1907 рік та 2 картини О. Сластіона) і опріч того ще скілька книжок, драма „Оксана" М. Глека, „Граматка" Черкасенка і „Різдвані оповідання".
Адреса контори і редакції „РІДНОГО КРАЮ"—Київ, Маріїнсько-Благовіщенська № 97, кв. 3.
Редактор-видавниця О. Косач (Олена Пчілка).

ГАЛОШІ
„ПРОВОДНИК"
патентовані

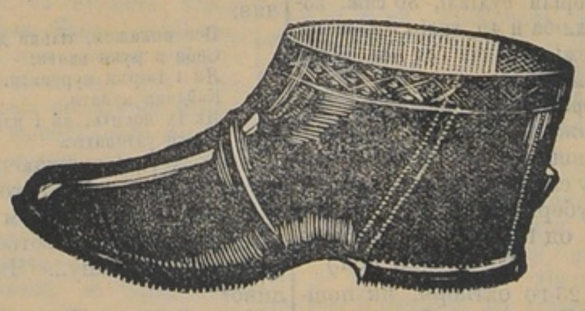

Найперші в світі, найміцніщі найкращі по виробу і гарні по фасону.

БЕЗУМОВНА ПОРУКА ЗА НЕБУВАЛУ МІЦНІСТЬ КОЖНОЇ ПАРИ.

35—1

Друкарня Ів. Ів. ГОРБУНОВА. Київ, Хрещатик № 38.